
РУДНІК Ю.В.,
викладач, кафедра
іноземних мов і методик їх
навчання,
Київський університет
імені Бориса Грінченка,
м. Київ

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ» У КОНТЕКСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Автором розглянуто різні підходи до тлумачення поняття «інновація» та здійснено порівняльний аналіз змісту понять «сучасні технології навчання» та «інноваційні технології навчання» у контексті навчання іноземних мов.

Ключові слова: інноваційні технології навчання, сучасні технології навчання, іноземна мова, модернізація освіти.

Автором представлены разные подходы к объяснению понятия «инновация», а также осуществлен сравнительный анализ понятий «современные технологии обучения» и «инновационные технологии обучения» в контексте изучения иностранных языков.

Ключевые слова: инновационные технологии обучения, современные технологии обучения, иностранный язык, модернизация образования.

The author presents different definitions to the notion «innovation» and comparative analysis of «modern learning technologies» and «innovative learning technologies» in the context of foreign language learning.

Key words: innovative learning technologies, modern learning technologies, foreign language, modernization of education.

Постановка проблеми та її актуальність. Сьогодні якість освіти є ключовою категорією нової парадигми освіти, а також пріоритетним напрямом освітньої системи України. Освіта та наука є тими рушійними силами, що впливають на усі сфери життя, а також здатні модернізувати країну.

Для досягнення якісного рівня освіти у навчанні використовуються як традиційні, так і інноваційні методи, форми, прийоми роботи. Закономірність цього процесу полягає в тому, що на зміну традиціям приходять інновації. Так наприклад, від традиційних ЗУН відбувся перехід до компетентнісної парадигми в освіті, а на зміну системно-мовному підходу у вивченні іноземних мов прийшов комунікативний (мовленнєвий) тощо. Сьогодні в умовах інформатизації, глобалізації та інтеграції суспільства особливого значення набувають інновації, що сприяють досягненню якісного рівня освіти на всіх етапах.

Головною метою інновацій в освіті, як визначено в «Енциклопедії освіти» є «необхідність відповідати викликові глобалізації, трансформацій, екологічних проблем, полікультурних тенденцій у світі». Пріоритетним напрямом розвитку в умовах інновацій є «модернізація всіх складових системи (змісту, педагогічних технологій, підготовки педагогічних кадрів тощо)» [4, 339].

Ще одним важливим аспектом якісної освіти сьогодні є володіння іноземними мовами. Безумовно, оволодіння

щонайменш однією іноземною мовою стало не просто потребою, а вимогою часу. Вона є чи не єдиним засобом, що забезпечує доступ до світового відкритого інформаційного простору. У зв'язку з цим особливого значення набуває ефективність та результативність її оволодіння, що стає можливим завдяки інтеграції та синтезу традиційних та інноваційних технологій навчання.

Одним із пріоритетних напрямів реформування освіти, відображених у Державній національній програмі «Освіта. Україна XXI століття» визначено необхідність «досягнення якісно нового рівня у вивченні іноземних мов». Реалізація поставленої мети уможливується у процесі реформування і модернізації відповідних складових, у тому числі й завдяки пошуку нових методів, прийомів, форм роботи, а також запровадженні інноваційних технологій навчання у процес формування іншомовної компетентності тих, хто навчається.

Освітня система України перебуває на етапі реформування і модернізації, що стосуються усіх освітніх ланок, зокрема початкової школи. Так у вітчизняних школах протягом тривалого періоду зберігалась традиція вивчення іноземних мов з 5-го класу, проте ставши на шлях інтеграції та глобалізації до Європейського освітнього простору, затвердивши новий Державний стандарт загальної початкової освіти, Україна підкреслила пріоритетність вивчення іноземних мов та визнала потребу модернізації та запроваджен-

ня інновацій у освіту. Відтепер вивчення іноземної мови (англійської, німецької, французької, іспанської) відбувається з 1-го класу. Вивчення другої іноземної мови починається з 5-го класу [9]. У зв'язку з цим виникла потреба не лише перегляду підготовки фахівців для цієї освітньої галузі, а запровадження інноваційних технологій навчання у процес навчання іноземних мов.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема інновацій в освіті стала предметом наукових пошуків педагогів з усього світу (Х. Барнет, Дж. Бассет, Д. Гамільтон, Н. Грос, Р. Едем, М. Майлз, Е. Роджерс, А. Хаберман, Д. Чен, К. Ангеловські, В. Андрєєв, М. Богуславський, В. Взятишев та ін.).

Аналіз психолого-педагогічних джерел виявив, що теоретичні аспекти запровадження інновацій в освітній процес, а також методологічні особливості інноваційної педагогічної діяльності представлені у дослідженнях О. Арламова, І. Бежа, М. Бургіна, Ю. Гільбуха, І. Дичківської, В. Журавльова, А. Ніколса, І. Підласого, С. Полякова, М. Поташника, Г. Селевка, В. Сластьоніна та інших. Проблеми застосування інноваційних підходів у навчанні іноземних мов присвячені праці багатьох педагогів, серед них: В. Гузєєв, В. Кумарин, С. Логачевська, В. Сластьонін, О. Тарнопільський, Л. Подимова, О. Кулькіна, О. Кузнєцова, Л. Сажко, О. Савченко, Л. Маслак, Ж. - П. Мартан, Г. Баранова, Н. Гез, Б. Лапідус, М. Ляховицький, І. Підласий, Г. Селевко, Є. Тимченко, Н. Мойсеюк та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Значна кількість наукових розвідок присвячена розгляду питання застосування інноваційних технологій на уроках іноземних мов у навчально-виховному процесі основної та старшої школи. Із затвердженням нового Державного стандарту загальної початкової освіти, виникає потреба дослідження можливості застосування інноваційних техно-

логій навчання іноземних мов саме початковій школі. У зв'язку з цим, на наш погляд, варто зосередитись на уточненні змісту понять «сучасні технології навчання», а також «інноваційні технології навчання» у контексті вивчення іноземних мов, що й складає **мету статті**.

Виклад основного матеріалу. У результаті аналізу психолого-педагогічної літератури з порушеного питання було виявлено ряд понять, що є синонімічними за змістом: інновація, новація, нововведення, новотвір, новаторство, новий спосіб та ін. [11]. Ключовим поняттям, яке набуло найбільшого поширення у науковій сфері є – інновація.

У словнику іншомовних слів за редакцією О.С. Мельничука знаходимо таке визначення поняття «інновація»: «нововведення, запровадження нового звичаю, правила і т. ін.; нова думка, ідея, реформа, процес, орієнтовані на створення, розвиток і якісне удосконалення нових видів виробів, технології, організаційних форм» [7]. Це визначення цілком корелюється з педагогічним уявленням вищезазначеного поняття, а саме нововведення, що поліпшує хід і результати навчально-виховного процесу [5].

У психолого-педагогічній літературі триває дискусія щодо того, що саме називати інновацією, нові та кардинальні зміни, чи будь-які, навіть незначні нововведення, що покращують навчально-виховний процес? Думки науковців з цього приводу розділились. Так, В. Загвязинський зазначає, що новим у педагогіці можна вважати не лише ідеї, підходи, методи, технології, які не використовувались до сьогодні, а й той комплекс елементів чи окремі елементи педагогічного процесу, що несуть позитивні зрушення. В. Примакова пропонує урахувати як кардинальні, так і часткові зміни, тобто кожне нововведення, яке зумовлює отримання кращого результату вважати інновацією.

Виходячи з вище зазначеного, можна констатувати, що ключовим

аспектом поняття «інновація» є час. Інновація не може мати сталих ознак сучасності, адже процес модернізації триває і на зміну одним технологіям приходять інші. Варто зазначити, що інновація має також відносний характер в особистісно-історичному аспектах, адже нові педагогічні технології, які можуть бути новими для одного педагога, можуть виявитись не новими для іншого.

Слід зазначити, що науковці також диференціюють поняття «інновація» та «новація». Спільним для двох вищезазначених понять є усвідомлення їх як нових способів, прийомів, методів тощо. У процесі конкретизації та співставлення виявляємо, що новація – це спосіб, прийом, метод, а інновація – процес його впровадження, тобто реалізація. Це свідчить про те, що для того, щоб визначати певний предмет, об'єкт, річ тощо як інновацію необхідно усвідомлювати про який часовий проміжок йдеться.

Залежно від структури й складових освітнього процесу використовують синонімічні поняття «освітня технологія», «педагогічна технологія», «технологія навчання» і т. ін.. За формальними показниками сучасні технології навчання не відрізняються від інноваційних. Їх структурними елементами є цілі, методи, форми і засоби навчання. Отже, інноваційна технологія навчання, або інноваційна педагогічна технологія за визначенням І.М. Дичківської – це цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів, педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчально-виховний процес від визначення його мети до очікуваних результатів [2].

Постає питання, чи тотожними є поняття «сучасні технології» та «інноваційні технології», що застосовуються сьогодні у навчанні іноземних мов, а також що саме відносити до таких технологій?

Повертаючись до тези про формальну відповідність сучасних та ін-

новаційних технологій навчання, звертаємось до значення слова «сучасний», яке означає «той, який стосується теперішнього часу» [1]. Таким чином, до сучасних технологій навчання, зокрема, іноземних мов можуть входити як традиційні так і інноваційні, оскільки у процесі появи нових прийомів і методів продовжують існувати й ті, якими вже користуються не одне століття. На підставі вище зазначеного, зазначимо, що час виникнення певної технології набуває ще більшого значення, оскільки йдеться вже не про диференціацію сучасних та інноваційних технологій навчання, а про визначення традиційних та інноваційних серед групи сучасних, що потребує детального аналізу.

Як зазначає науковець І.М. Дичківська сучасна система освіти характеризується співіснуванням двох стратегій організації навчання – традиційної та інноваційної, а реалією сьогодення є апробування на практиці нових форм і технологій навчання [3].

Виходячи із вище зазначеного тлумачення інноваційних технологій навчання, можемо з упевненістю сказати, що інноваційні технології навчання іноземних мов передбачають запровадження нових, нестандартних методів, прийомів, засобів, що сприятимуть створенню сприятливого середовища для ефективного оволодіння іноземними мовами та формуванню в учнів, відповідного етапу навчання, рівня іншомовної комунікативної компетенції.

Серед інноваційних технологій, що запроваджуються на уроках у загальноосвітній школі виділяють наступні групи: технології особистісно-орієнтованого навчання й виховання; педагогічні технології на основі активізації та інтенсифікації діяльності учнів; педагогічні технології на основі підвищення ефективності управління та організації навчального процесу; педагогічні технології на основі дидактичного вдосконалення та реконструювання матеріалу; окремі предметні педаго-

гічні технології; альтернативні педагогічні технології; педагогічні технології розвивального навчання та педагогічні технології авторських шкіл [6].

Повертаючись до питання розрізнення традиційних та інноваційних технологій серед сучасних, слід зазначити, що інноваційні технології навчання іноземних мов різноманітні. Вони включають в себе такі форми, методи, прийоми, які розроблені і використовуються в межах, що стали традиційними, наприклад: технології проблемно-розвивального навчання, рольові ігри, технології проектної діяльності, дослідницькі методи навчання тощо. Зокрема, традиційними для уроків іноземних мов стали: проведення рольових ігор, майстер-класів, прес-конференцій, колоквиумів, круглих столів, наукових дискусій, занять за технологією «case study», творчих завдань та проблемного навчання [8].

Безперечно усі вище зазначені технології спрямовані на реалізацію особистісно-діяльнісного підходу на уроках іноземних мов, а також сприяють

реалізації комунікативних потреб згідно з вимогами до такого типу занять.

Так російські вчені серед ефективних інноваційних технологій, що використовуються на уроках іноземних мов, зазвичай, називають: навчання в співробітництві, метод проектів, сконцентроване на учневі навчання, дистанційне навчання, використання мовного портфеля, тандем-метод, технології «case study», комп'ютерні та аудіовізуальні технології [10, 134].

Проте найпотужнішим джерелом знань, а також мотиваційним засобом сьогодні є перш за все інформаційно-комунікаційні технології, що пов'язані з комп'ютеризацією освіти. Мова йде про застосування інтерактивної дошки, спеціальних комп'ютерних програм, електронних освітніх ресурсів, медіа-засобів тощо.

У зв'язку з цим в Україні дедалі більшої популярності набувають такі інноваційні технології навчання іноземних мов, як от: комп'ютерні технології, що є складовими мультимедійних, технології дистанційного навчання,

Рис.1 Технології навчання іноземних мов

навчання за інтерактивними технологіями, а також тренінгові технології. Усі зазначені технології відповідають потребам й вимогам сучасної освіти, а саме відповідають гуманістичному спрямуванню, а також мають тенденції тяжіння до безперервної освіти.

Результати теоретичного аналізу відобразимо у вигляді схеми, в якій наочно представимо співвідношення сучасних та інноваційних технологій навчання іноземних мов (Рис.1).

Таким чином інноваційні технології навчання іноземних мов є складовою сучасних технологій навчання іноземних мов. Паралельно із запровадженням інноваційних технологій навчання у навчально-виховний процес, застосовуються й традиційні технології навчання іноземних мов: прямі методи навчання, перекладні методи навчання, сугестивний метод, усний метод Гарольда Пальмера, аудіо-лінгвальний метод, аудіо-візуальний метод тощо. Їх перелік не є вичерпним. Вони належать до групи традиційних у зв'язку з тим, що були запроваджені ще за часів Радянського Союзу. Так, наприклад усний метод Гарольда Пальмера був запроваджений у 20-х роках ХХ ст.

Група інноваційних технологій навчання містить як інноваційні так і традиційні технології навчання, тобто такі, які вважаються інноваційними проте вже запроваджені протягом тривалого періоду і стали поширеними у методиці викладання іноземних мов. Серед них: ігрові технології, технологія «case study», технології проблемного навчання, а також проектні технології. Перелік можна продовжувати. Так, наприклад, з часу запровадження технології «case study» минуло понад 20 років, а розроблена вона була ще у 1910 році. Тому, враховуючи період її існування, можна стверджувати, що вона вже є традиційною в межах інноваційних технологій, що застосовуються сьогодні.

До групи інноваційних (в межах інноваційних технологій) належать: інтерактивні технології, інформаційно-комунікативні, а також дистанційна освіта. Інтерактивні технології навчання користуються сьогодні найбільшою популярністю і визнаються багатьма практиками, як такі, що сприяють формуванню комунікативної компетентності. Разом з тим, у зв'язку з інформатизацією суспільства великого значення набуває застосування комп'ютерних, медіа та технологій мультимедіа. До зазначеного переліку можна додати інноваційні технології, що поширені у світі, зокрема білінгвальне навчання, іммерсійне навчання, предметно-мовне інтегроване навчання (CLIL – Content and language integrated learning) та ін.

Представлена у статті схема і перелік технологій не є вичерпними, проте дозволяють зрозуміти співвідношення сутності понять «сучасні технології навчання іноземних мов», «інноваційні технології навчання іноземних мов». Упевнені, що інноваційні технології навчання іноземних мов не що інше, як сучасні інноваційні технології навчання, що спрямовані на ефективне оволодіння іноземною мовою в сучасних умовах, а також сприяють формуванню комунікативної компетентності тих, хто навчається.

Висновки та перспектива подальших наукових розвідок. Безперечно, перелік інноваційних технологій навчання іноземних мов потребує подальшого розгляду та систематизації і не обмежується тим, що представлений у статті. Проте, перспективу подальших наукових розвідок ми вбачаємо у дослідженні можливостей запровадження інноваційних технологій навчання іноземних мов у початковій школі, а також підготовки майбутнього фахівця до їх застосування у процесі його професійного становлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Академічний тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/suchasnyj>
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І.М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : підручник / І.М. Дичківська. – 2-ге вид., доповн. – К. : Академвидав, 2012. – 349 с.
4. Енциклопедія освіти / Академія педагогічних наук України; гол. Ред. В.Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
5. Захарчук Т.В. Інноваційні технології навчання в сучасній школі / Захарчук Тетяна Віталіївна // Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації: Український науковий журнал / Гол. ред. В.М. Бебик. – 2011. – №3. – С.48.
6. Інноваційні пошуки в сучасній освіті / За заг. ред. Л.І. Даніленко, Е.Ф. Паламарчук. – К.: Логос, 2004. – 220 с.
7. Мельничук О.С. Словник інішомовних слів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rozum.org.ua/index.php?a=term&d=18&t=15797>
8. Печерская О.Н. Использование инновационных методов обучения в формировании иноязычной коммуникативной компетенции / О.Н. Печерская // Социокультурные проблемы языка и коммуникации: Сборник научных трудов. Выпуск 7. Саратов: ПАГС, 2011. С. 135-140.
9. Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти Кабінет Міністрів України; Постанова, Стандарт, План [...] від 20.04.2011 № 462 [Електронний ресурс].- Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/462-2011-п.-> Назва з екрану.
10. Тадеєва М. Сучасні інноваційні комп'ютерні технології в інішомовній освіті школярів /М. Тадеєва// Проблеми підготовки сучасного вчителя: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол.: Побірченко Н.С. (гол. ред.) та інші] – Умань, 2012. – Випуск 5 (Ч.1). – 279 с.
11. Харченко О.О. Інноваційні технології навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/7._DN_2007/Pedagogica/20524.doc.htm